

Andrzej Laskowski

"Witraże secesyjne : tendencje i motywy" : konferencja naukowa, Łódź, 13-15 maja 2009 r.

Ochrona Zabytków 56/2 (241), 11-13

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Warsztatom towarzyszyła krótka podróż studialna do trzech średniowiecznych zamków pozostających w formie trwałej ruiny (Żebrak, Tocnik, Krakovec), w których wykonuje się różne prace konserwatorskie. W ostatnim dniu uczestnicy poznali dwa obiekty w Pradze. Był to Vladislav Hall, nad którym znajduje się dach projektu architekta doby renesansu Philiberta Delorme, oraz dach nad wieżą mostu starego miasta, gdzie na zachowanej konstrukcji średniowiecznej występuje chemiczna korozja drewna. W Republice Czeskiej prowadzone są badania dotyczące rozpoznania tej formy korozji drewna.

Dominik Mączyński

2. Zamek w miejscowości Tocnik z repliką dźwigu deptakowego.
2. Tocnik castle with a replica of a treadmill crane.

”ROOFS OF EUROPE II”

International Workshops, Czech Republic, 20-23 April 2009

On 20-23 April 2009, the locality of Tocnik (40 kms from Prague, the Czech Republic) played host to workshops held as part of the ”Roofs of Europe II” programme, attended by representatives of Belgium, France, Germany, the Czech Republic and Poland.

The prime theme of the workshops was widely comprehended research and documentation connected with historical roof constructions and coverings. For years, our

colleagues from the Czech Republic have been promoting traditional artisan methods for repairing wooden constructions and have tried to popularise their knowledge. The best proof is the conservation of numerous historical buildings, where damaged places have been repaired by using traditional methods; other evidence are numerous professional publications, training and studies. Extremely interesting experiences included making a

working replica of a mediaeval treadmill crane upon the basis of historical sources (including illustrations from the *Wenceslas Bible* from 1390-1400), used for, i.a. repairing a roof over part of the mediaeval castle in Tocnik. In the course of a study trip the workshop participants enjoyed an opportunity to examine the crane’s practical application.

„WITRAŻE SECESYJNE. TENDENCJE I MOTYWY”

Konferencja naukowa, Łódź, 13-15 maja 2009 r.

W dniach 13-15 maja 2009 r. w Łodzi odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Witraże secesyjne. Tendencje i motywy”, zorganizowana przez Stowarzyszenie Miłośników Witraży „Ars

Vitrea Polona” i Muzeum Historii Miasta Łodzi. Po konferencjach w Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu, Malborku i ponownie Krakowie było to już szóste spotkanie, doprowadzone do skutku przez pasjonatów

tej wciąż zbyt słabo w Polsce docenianej gałęzi sztuki. Tradycyjnie już konferencja zgromadziła znawców i miłośników witraży z wielu zakątków Polski, reprezentujących różne instytucje (szkoły wyższe, muzea,

1. Fragment witraża w głównej klatce schodowej willi Leopolda Rudolfa Kindermanna w Łodzi. Wszystkie fot. A. Lasowski.

1. Fragment of stained glass in the main staircase in the Leopold Rudolf Kindermann villa in Łódź. All photos: A. Lasowski.

służby konserwatorskie, ośrodki badawczo-dokumentacyjne, pracownie konserwatorskie), a także przyjaźnionych badaczy z Ukrainy.

Wśród wystąpień na sesji pojawiły się referaty o charakterze ogólnym, odnoszące się do epoki będącej głównym przedmiotem zainteresowania uczestników. Pewną tradycją naukowych spotkań inicjowanych przez Stowarzyszenie Miłośników Witraży stała się dominacja prezentacji badań prowadzonych w dwóch środowiskach: krakowskim i szeroko pojętym śląskim. Nie inaczej było i w Łodzi, choć wyraźnie widoczne były tym razem także środowisko miejscowe (na czele z prof. dr. hab. Krzysztofem Stefańskim) oraz Lwów (reprezentowany przez prof. Rostysławę Hrymaluk i Marię Szumską).

Zaprezentowano również wiele referatów o charakterze monograficznym, poświęconych wybranym zespołom lub pojedynczym dziełom witrażowym, konkretnym firmom lub projektantom. Nie zabrakło ciekawych odkryć (jak chociażby witraże Fritza Geigesa do katedry

na Wawelu – zamówione, ale nigdy w niej nie zamontowane, wytropione w Szwajcarii przez Tomasza Szybistego), wystąpień przypominających zapomniane, wybitne realizacje (jak witraż autorstwa L.C. Tiffany'ego odkryty na nowo w kolekcji Raczyńskich eksponowanej w Rogalinie przez Magdalenę Weber-Faulhaber czy witraże zdobiące zakopiańskie sanatorium Dłuskich omówione przez Małgorzatę Reinhard-Chlandę) oraz przeglądowych prezentacji dotyczących witraży w konkretnych miastach czy na wybranych obszarach (jak Lwów, województwo śląskie, okolice Rzeszowa – w referatach Marii Szumskiej, Ireny Kontny i Marty Nikiel). Z dużym zainteresowaniem spotkało się wystąpienie dr. Pawła Karaszkiewicza, który przedstawił zalecenia, jakie w zakresie konserwacji witraży sformułował renomowany *Corpus Vitrearum Medii Aevi* oraz zrelacjonował projekty badawcze w zakresie konserwacji i dokumentacji witraży prowadzone w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Swój udział w konferencji zaakcentowali również

przedstawiciele ośrodków regionalnych Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków: opolskiego (referat Ewy Kalbarczyk-Klak o witrażach w ratuszu w Opolu) i krakowskiego (wystąpienie piszącego te słowa o wiedeńskich inspiracjach sztuki witrażowej w Galicji w dobie secesji).

W toku dyskusji bardzo mocno zaakcentowany został wątek dokumentacyjny i konserwatorski. Wskazano na brak koordynacji działań w zakresie inwentaryzacji i ochrony zabytkowych witraży w Polsce, i to pomimo rosnącej świadomości społecznej ich wartości.

Wysunięta została propozycja zorganizowania szkoleń dla pracowników służb konserwatorskich w Polsce, pozwalających im na lepszą orientację (a przez to ochronę) w historycznych i artystycznych uwarunkowaniach tej techniki oraz sposobach właściwej ekspozycji, bieżącej konserwacji i działań interwencyjnych.

Ważnym punktem programu spotkania było przybliżenie jego uczestnikom bogatego dorobku artystycznego Łodzi, w szczególności z okresu około roku 1900, którego najwybitniejsze przykłady należą bezsprzecznie do najbardziej reprezentatywnych dzieł Art Nouveau nie tylko na obszarze ziem polskich, ale i całej środkowej Europy. Można było zatem zapoznać się m.in. z bogatymi, historyzującymi wnętrzami dawnego pałacu Izraela Poznańskiego (w jego sali balowej odbywały się obrady), perłami łódzkiej secesji (np. willą Leopolda Rudolfa Kindermanna), obfitymi w różnorodne zespoły witraży obiektami sakralnymi (katedra łódzka, kościół Jezuitów czy protestancki kościół św. Mateusza) oraz gigantycznymi XIX-wiecznymi kompleksami fabrycznymi (m.in. Geyerów, Scheiblera i Poznańskiego).

Goszczące uczestników konferencji Muzeum Historii Miasta Łodzi zaprezentowało specjalną

wystawę, pt. „Okna. Witraże łódzkie *belle époque*”, przygotowaną wg koncepcji i scenariusza Jana Dominikowskiego (znanego łódzkiego historyka sztuki specjalizującego się m.in. w sztuce witrażowej środkowej Polski). Składała się ona z trzech rodzajów dzieł. Pierwszą grupę stanowiły witraże bądź eksponaty zdobione witrażami pochodzące ze zbiorów Muzeum Historii Miasta Łodzi (których zasób omówił podczas konferencji Łukasz Grzejszczak), drugą dzieła użyczone przez liczne łódzkie instytucje oraz osoby prywatne, trzecią zaś efektowne fotogramy wybranych dzieł zachowanych *in situ*. Muzeum wydało skromny objętościowo, ale zaopatrzone w cenne teksty i wybór wysokiej jakości ilustracji katalog.

Tradycyjnie już konferencja organizowana przez Stowarzyszenie Miłośników Witraży stała się okazją do przeprowadzenia zebrania jej członków. Po raz pierwszy w tych okolicznościach wystąpiła w nowej roli wybrana niedawno na prezesa

2. Fragment witraża z wizerunkiem tkacza, eksponowanego na towarzyszącej konferencji wystawie w Muzeum Historii Miasta Łodzi.

2. Fragment of stained glass with an image of a weaver, featured at an exhibition held at the Historical Museum of Łódź and accompanying the conference.

Danuta Czapczyńska-Kleszczyńska. Udaną konferencję w Łodzi z pewnością może ona zapisać na koncie swoich sukcesów. Pozostaje mieć nadzieję, iż zaprezentowane

tam referaty doczekają się drukowanej formy, tak jak miało to miejsce po dwóch pierwszych konferencjach stowarzyszenia.

Andrzej Laskowski

„ART NOUVEAU STAINED GLASS. TENDENCIES AND MOTIFS” Scientific Conference, Łódź, 13-15 May 2009

An international scientific conference on “Art Nouveau Stained Glass. Tendencies and Motifs” was held on 13-15 May

2009 by the Association of Lovers of Stained Glass “Ars Vitrea Polona” and the Historical Museum of Łódź.

The event gathered experts and lovers of stained glass from many parts of Poland, representing assorted institutions, as well as Ukrainian researchers. The majority of the papers dealt with stained glass found or executed in leading centres of the Polish Art Nouveau, including Kraków, Lviv, Łódź and Silesia. A presentation of factographic findings was accompanied by essential reflections about conservation.

The programme of the meeting was enhanced by a tour along the trails of Łódź stained glass and a suitable exhibition featured at the Historical Museum of Łódź. A publication of the post-conference material would be an important summary of the achievements of these remarkable debates.

3. Uczestniczki konferencji w Łodzi Kaliskiej – kultowym łódzkim lokalu z wnętrzami (tu: damska toaleta) zaaranżowanymi przez członków legendarnej grupy artystycznej Łódź Kaliska.

3. Participants of the conference in Łódź Kaliska – a celebrated Łódź club with interiors (here: the ladies lavatory) arranged by members of the legendary art group Łódź Kaliska.